

زنده رود فضل و ادب اصفهان از طپش باز ایستاد یادی از استاد فقید محمد مهریار

احمد کتابی

زبان‌های مختلف - بود. وی افزون بر زبان‌های عربی و فرانسه که در نوجوانی و جوانی آموخته بود، در بزرگسالی به اندیشه یادگیری زبان انگلیسی افتاد و به شیوه خودآموزی، این زبان را به خوبی فرا گرفت و در آن به درجه‌ای تبخّر یافت که به راحتی متون علمی دشوار را به فارسی ترجمه می‌کرد. با زبان‌های باستانی ایران، کم و بیش، آشنا بود و زبان ارمنی را نزدیکی از شاگردان ارمنی‌اش در دبیرستان ادب اصفهان آموخت. وی ضمن برخورد‌های روزمره با مردم و مخصوصاً در مواجهه با افراد مُعَمَّر روستاها فرصت را غنیمت می‌شمرد و به فراگیری لهجه‌های اصیل محلی و پژوهش در فرهنگ عامه (فولکلور) همت می‌گمارد.

استاد مهریار بنیان‌گذار انجمن ادبی فردوسی در اصفهان بود و با توجه به تبخّری که در شاهنامه و واژه‌شناسی آن داشت، سال‌ها جلسات شاهنامه‌خوانی را با مدیریتی شایسته منظم‌ا تشکیل می‌داد و در چندین انجمن ادبی دیگر نیز مشارکت فعال داشت.

اشتیاق شادروان مهریار به دانشجوئی و پژوهشگری به حدی بود که در سن ۹۴ سالگی، با وجود ابتلای به چندین بیماری و ضعف مفرط، همچنان به کار پژوهش و تألیف ادامه می‌داد تا آن‌جا که آخرین کتاب استاد در ۵۰۸ صفحه چند ماه قبل از فوت ایشان چاپ و منتشر شد و طی چهار سال آخر عمر، سه کتاب قطور، با اشراف و نظارت دقیق و موشکافانه وی تألیف گردید و به چاپ سپرده شد.

استاد مهریار سالیانی دراز شمع محفل ادبا و فضایی اصفهان بود و خانه‌اش مرجع و کعبه آمال همه شیفتگان فرهنگ ایران زمین و وطن دوستان این شهر به شمار می‌رفت. خدایش رحمت کند که به حق از نوادر روزگار بود و مادر پیر فلک را صبر بسیار بایسته است تا دیگر بار فرزندی همانند او بزاید و بی‌رود. مهم‌ترین آثار چاپ شده استاد مهریار به شرح زیر است:

الف) کتاب‌ها (که متأسفانه بعضی از آن‌ها فاقد نام ناشر و یا زمان و محل انتشار است):

۱. فرهنگ جامع نام‌ها و آبادی‌های کهن اصفهان. ۳ جلد (۱۳۸۲ و ۱۳۸۷). ۱۵۲۰ صفحه. اصفهان: مؤسسه فرهنگی - انتشاراتی فرهنگ مردم و انتشارات رنگینه.
۲. فرهنگ شهرها و برخی آبادی‌های کهن ایران. اصفهان، رنگینه، ۱۳۸۹. ۵۰۸ ص.
۳. سقوط اصفهان. گزارش‌های گیلانینتز درباره هجوم افغانان و سقوط اصفهان. اصفهان، ۱۳۴۴ (و نیز ۱۳۷۱).

در هجدهم اسفندماه ۱۳۸۹، چراغ پرفروغ عمر ادیب گران‌قدر، نویسنده و مترجم توانا، لغت‌شناس متبخر، مورخ و باستان‌شناس بزرگ و شاهنامه‌شناس سست‌رگ، زنده‌یاد محمد مهریار خاموش شد.

استاد مهریار، به سال ۱۲۹۷ خورشیدی در اصفهان در خاندانی که از دیرباز به علم و تقوا شهره بود، زاده شد. تحصیلات ابتدایی و متوسطه را در زادگاهش با موفقیت کامل به انجام رسانید و در ضمن، علوم قدیم و حوزوی را در محضر مدرسان مشهور در اصفهان و نجف فراگرفت. سپس برای ادامه تحصیل عازم تهران شد. به سال ۱۳۱۹، از دانشرای عالی تهران به دریافت درجه کارشناسی (لیسانس) ادبیات فارسی با درجه ممتاز نایل آمد. آن‌گاه به اصفهان بازگشت و به تدریس در دبیرستان‌های آن‌جا اشتغال یافت. جامعیت علمی وی در جوانی به حدی بود که با تبخّر و تسلط به تدریس دروس مختلف از ریاضیات و تاریخ و جغرافیا گرفته تا ادبیات و زبان‌های فرانسه و عربی و غیره می‌پرداخت، ولی مطالعات و تدریس او بیشتر بر ادبیات و تاریخ متمرکز بود.

روانشاد مهریار بعدها به دانشگاه اصفهان منتقل شد و در تأسیس دانشکده ادبیات آن دانشگاه در سال ۱۳۳۷ نقشی اساسی داشت و علاوه بر تدریس چندین درس مهم، سال‌ها معاونت آن دانشکده را عهده‌دار بود. مدتی هم در مدرسه السنه شرقی لندن به پژوهش و تدریس اشتغال داشت.

از ویژگی‌های بارز استاد مهریار حافظه بسیار قوی و پشتکار و سخت‌کوشی خارق‌العاده او در دانش‌اندوزی - به ویژه در فراگیری

مجموعه ارتباطات و روزنامه‌نگاری

کاربرد نظریه‌های ارتباطات، سون ویندال و همکاران، علیرضا دهقان (چاپ دوم)
جامعه‌شناسی روزنامه‌نگاری، برایان مک‌نیر، علی اصغر کیا و محمد رسولی
درآمدی بر فرهنگ‌های سایبر، دیوید بل، مسعود کوثری — حسین حسینی
افکار عمومی در ایران، مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران (نشر مشترک اسپیا و جامعه‌شناسان)
نخستین‌های تاریخ روزنامه‌نگاری ایران، رامین رسول اف
ارتباطات کامپیوتری (ایترنت و جامعه)، آلیس تومیک و همکاران، سروناز تربتی
روابط عمومی الکترونیکی، رحمان سعیدی، علی اصغر کیا
چندرسانه‌ای‌ها، آن کرنی فرانسیس، علی اصغر کیا

مجموعه سیاست اجتماعی و رفاه اجتماعی

جامعه‌شناسی مصرف (توریسم و خرید)، علی اصغر سعیدی — محمدحسین آبادی
سیاست اجتماعی و توسعه، آنتونی حال — جیمز میجلی، مهدی ابراهیمی — علیرضا صادقی
مقدمه‌ای بر سیاست‌گذاری اجتماعی، کن بلیک مور، علی اصغر سعیدی — سعید صادقی جقه
سیاست اجتماعی (نظریه‌های کلاسیک، مدرن، پست مدرن و مطالعات مقایسه‌ای)، فریده همتی
ارزیابی تأثیرات اجتماعی، محمد فاضل
راهنمای بین‌المللی برآورد پیامدهای اجتماعی، فرنک ونکلی — هنگ بکر، هادی جلیلی

مجموعه مطالعات زنان

جامعه‌شناسی جنسیت، خدیجه سفیری، سارا ایمانیان (چاپ دوم)
زنان در عرصه عمومی (پژوهش برتر سال)، محمد عبداللہی
شاهد تن (خشونت بنیادین علیه زنان جنوب آسیایی ساکن ایالات متحده) شمیتا، داس داسگویتا، بنفشه‌جوادی الیادرائی

نشانی: خیابان انقلاب، روپروی درب اصلی دانشگاه تهران. پاساژ فروزنده، طبقه همکف پلاک ۳۳۳. فروشگاه جامعه‌شناسان. تلفن: ۶۶۰۰۰۰۵۱

۴. ترجمه سفرنامه سانسون (وضع کشور ایران در عهدشاه سلیمان صفوی)، اصفهان، ۱۳۷۷.
۵. شاه‌دز: کجاست؟ (راجع به قلاع اسماعیلیه در اصفهان). اصفهان: ۱۳۴۳ (و نیز ۱۳۷۹).
۶. اصفهان از قدیم‌ترین عهود تاریخی تا عهد سلجوقی. اصفهان.
۷. قلمرو ایران در گذشته و حال (در تاریخ صفویه) که از روی نسخه عکسی کمیاب مدرسه السنه شرقی لندن ترجمه شده است. اصفهان.
۸. تاریخ ادبیات ایران قبل از اسلام. جلد اول. اصفهان.
۹. تاثیر و نفوذ غرب در ایران. اصفهان.
۱۰. چشم‌انداز تاریخ سیاسی ایران. اصفهان.
۱۱. راه نو در سلامت تن و روان (نخستین کتاب درباره طب روان تنی به فارسی). ترجمه از انگلیسی. اصفهان: کتابفروشی ثقفی، ۱۳۴۴.
۱۲. رساله در رشد و نمو کودک. ترجمه از انگلیسی. اصفهان.
۱۳. هلال ماه نو. ترجمه از اشعار تاگور. اصفهان، ۱۳۴۱ (و نیز ۱۳۸۰).
۱۴. آداب: اشعار سن ژون پرس به اتفاق محمود نیکبخت (ترجمه از فرانسه): اصفهان: انتشارات فردا، ۱۳۸۰.
۱۵. تاریخ تطور زبان فارسی، اصفهان.

(ب) مقالات (که شمار آن‌ها به بیش از هشتاد می‌رسد و برخی ذکر می‌گردد):

۱. «طومار سهام آب زاینده رود» در ۳ قسمت. فرهنگ اصفهان. ش ۱۲، ۱۵، ۱۷ و ۱۸.
۲. «گاوخانی (گاو خونی) و زاینده رود». فرهنگ اصفهان. ش ۲۰.
۳. «اصفهان در هزار سال پیش». فرهنگ اصفهان. ش ۳۵.
۴. «شهنامه، شاه‌نامه‌ها برای صلح سروده نشده است». فرهنگ اصفهان. ویژه‌هایمایش شاهنامه پژوهی
۵. «سیمای تاریخی ارگ بم». اثر. ش ۳۶ و ۳۷.
۶. «بند بهمن (کوار) شیراز». گلستان هنر. ویژه‌نامه.
۷. «نقش معماری در رمز آئینه سفال در جست و جوی نقش نشان». اثر. ش ۳۳ و ۳۴.
۸. «طرح خواناسازی و حرمت فضای عمومی و احیای معماری گوشه شمال شرقی معبد آناهیتای کنگاور». اثر. ش ۳۵.
۹. «ریشه کلمات جی و خوراسگان». خورشید جی (مجموعه مقالات). به کوشش رسول جعفریان. ۱۳۸۴.
۱۰. «معرفی مجموعه تاریخی مسجدساروتقی و مدرسه ثقة الاسلام و رقبات آن». میراث جاویدان. ش ۱۹ و ۲۰.
۱۱. «به سوی آفتاب، به سوی اصفهان» مقدمه سفرنامه به سوی اصفهان پیر لوتی.

جناب آقای دکتر محمدعلی اسلامی ندوشن

درگذشت خواهرزاده گرامی‌تان را تسلیت گفته، سلامتی و طول عمر شما و خانواده محترم را آرزو داریم.

جهان کتاب